

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ ALYTAUS PATAISOS NAMUS

2020-03-26 Nr. 4D-2020/1-12
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigoje 2020-01-06 gautas nuteistojo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundas dėl Alytaus pataisos namų (toliau vadinama – Alytaus PN) galimai neteisėtų pareigūnų veiksmų rytinio patikrinimo metu.

2. Pareiškėjas skunde nurodė, kad:

2.1. 2019-12-31 rytinio patikrinimo metu buvo išvarytas į lauką, nors tuo metu lauke lijo;
2.2. „Pareigūnas S. bei režimo dalies budintis pareigūnas M. stovint per lietų lauke patikrinimo metu pradėjo gąsdinti, jog atsidūrus BI-KTP patalpose aš atsiimsiu už savo išsireiškimą, jog yra pažeistos vidaus tvarkos taisyklės“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo išnagrinėti jo skundą ir atlikti tarnybinių patikrinimą.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Nustatytos tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2020-01-13 raštu Nr. 4D-2020/1-12/3D-130 kreipėsi į Alytaus PN administraciją, prašydamas paaiškinti Pareiškėjo skunde nurodytas aplinkybes.

Alytaus PN administracija 2020-02-06 raštu Nr. 8-881 informavo, kad:

4.1. „Alytaus PN pareigūnai nuteistųjų patikrinimus atlieka vadovaudamiesi Nuteistųjų skaičiuotės ir patikrinimų tvarkos aprašu (toliau – Aprašas), patvirtintu Alytaus pataisos namų direktoriaus 2013 m. gegužės 9 d. įsakymu Nr. 1-129 „Dėl Nuteistųjų skaičiuotės ir patikrinimų tvarkos aprašo patvirtinimo“. Aprašo 3 p. nustatyta, kad skaičiuotei ir patikrinimui (išskyrus naktį) visi nuteistieji išrikiuojami pagal būrius tam skirtose vietose. Nuteistieji, laikomi kameroje, skaičiuojami ir patikrinami neišvedant iš kamerų. Nakties metu nuteistieji tikrinami jų miego vietose. Nuo rikiuotės atleidžiami tik nuteistieji, besisilintys po darbo arba turintys su savimi gydytojo rašytinį atleidimą dėl ligos, taip pat nuteistieji, kurie dėl darbo specifikos negali palikti darbo vietos (virėjai ir kiti). Šių nuteistųjų skaičiuotė ir patikrinimas atliekami jų buvimo vietose. Aprašo 4 p. nustatyta, kad esant lietingam ar šaltam orui skaičiuotės ir patikrinimai gali būti atliekami patalpose. 2019-12-31 ryte nelijo, todėl nuteistųjų rytinis patikrinimas buvo atliekamas lauke“;

4.2. „2019-12-31 bendrųjų patalpų ir kiemo vaizdo įrašo pateikti negalime, nes dėl ribotų techninių galimybių vadovaujantis Alytaus pataisos namų direktoriaus 2018 m. rugsėjo 26 d. įsakymu Nr. 1-264 stacionarių vaizdo kamerų vaizdo įrašai saugomi ne ilgiau kaip 5 paras“;

4.3. „nuteistasis X dėl 2019-12-31 rytinio patikrinimo aplinkybių ištyrimo ir pareigūnų tarnybinės atsakomybės įvertinimo į pataisos įstaigos administraciją nesikreipė“;

4.4. Alytaus PN Seimo kontrolieriui pateikė Saugumo valdymo skyriaus pareigūnų R. M. ir R. S. 2020-01-20 tarnybinius pranešimus Nr. 7.20-17328 ir Nr. 7.20-1/329, kuriuose nurodyta, kad „2019 m. gruodžio 31 d. dalyvavau 9-ame ir 17-ame būriuose esančių nuteistųjų rytiniame skaičiuotėje / patikrinime. Skaičiuotę / patikrinimą vykdžiau vadovaudamasis Alytaus pataisos namų direktoriaus 2013 m. gegužės 9 d. įsakymu Nr. 1-129 patvirtintu Nuteistųjų skaičiuotės ir patikrinimų tvarkos aprašu. Nuteistieji buvo išrikiuoti pagal būrius tam skirtose vietose. Tuo metu lauke nelijo. Reikalavau, kad nuteistieji būtų prisisegę skiriamuosius ženklus, o taip pat ir nut. X. Su minėtu nuteistuoju bendravau dalykiškai, negrasinau ir neįžeidinėjau“;

4.5. „Nuteistasis X iki 2019-12-31 ir šiuo metu paskirtą laisvės atėmimo bausmę atlieka Alytaus PN 9-o lokalinio sektoriaus 17-ame nuteistųjų būryje“;

4.6. „Nuteistųjų skaičiuotės ir patikrinimų tvarka nustatoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 112, 113 straipsnių bei Laisvės atėmimo vietų apsaugos ir priežiūros instrukcijos 7.2 papunkčio nuostatomis.“

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

5. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama – BVK) (redakcija, galiojusi iki 2020-01-01):

12 straipsnis. Bendrosios nuteistųjų pareigos – „1. Nuteistieji privalo vykdyti įstatymų reikalavimus ir laikytis jiems nustatytų elgesio taisyklių. 2. Nuteistieji privalo vykdyti bausmės vykdymo institucijos, įstaigos arba pareigūno nurodymus ir įsakymus. 3. Specialiąsias nuteistųjų pareigas nustato atskirų rūšių bausmių vykdymo tvarką ir sąlygas reglamentuojantys šio Kodekso skyriai.“;

112 straipsnis. Pataisos įstaigų režimas ir pagrindiniai jo reikalavimai – „1. Režimas – tai diferencijuotų laisvės atėmimo bausmės vykdymo sąlygų ir šią bausmę atliekančių nuteistųjų elgesio taisyklių visuma. 2. Pagrindiniai pataisos įstaigų režimo reikalavimai yra šie: būtinas nuteistųjų izoliavimas ir nuolatinė jų priežiūra; reikalavimas nuteistiesiems tiksliai ir nenukrypstamai atlikti savo pareigas; skirtingų laikymo sąlygų sudarymas atsižvelgiant į nuteistojo padaryto nusikaltimo pavojingumą ir pobūdį, nuteistojo asmenybę ir elgesį bausmės atlikimo metu“;

113 straipsnis. Pataisos įstaigų režimo užtikrinimo priemonės – „Pataisos įstaigų režimo užtikrinimo priemonės yra šios: pataisos įstaigų apsauga; teisės pažeidimų prevencija ir atskleidimas; įėjimo į pataisos įstaigas ir išėjimo iš jų tvarka; pataisos įstaigų vidaus tvarka; dienotvarkė; pataisos įstaigų administracijos veiksmai nuteistųjų badavimo arba atsisakymo dirbti ar vykdyti kitus administracijos įsakymus ir nurodymus atvejais arba nuteistųjų neteisėtų grupinių veiksmų, šiurkščiai pažeidžiančių pataisos įstaigos vidaus tvarką, atvejais“;

183 straipsnis. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. 3. Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui.“

6. Laisvės atėmimo vietų apsaugos ir priežiūros instrukcijoje, patvirtintoje Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2014 m. rugsėjo 10 d.

įsakymu Nr. V-362, nustatyta:

„7. Asmenų, laikomų laisvės atėmimo vietose, priežiūrą sudaro:

7.1. asmenų, laikomų laisvės atėmimo vietose, nuolatinė elgesio kontrolė jų buvimo vietose;

7.2. asmenų, laikomų laisvės atėmimo vietose, patikrinimai ir skaičiuotės;

[...].“

7. Nuteistųjų skaičiuotės ir patikrinimų tvarkos apraše, patvirtintame Alytaus pataisos namų direktoriaus 2013 m. gegužės 9 d. įsakymu Nr. 1-129, nustatyta:

„3. Skaičiuotei ir patikrinimui (išskyrus naktį) visi nuteistieji išrikiuojami pagal būrius tam skirtose vietose. Nuteistieji, laikomi kameroje, skaičiuojami ir patikrinami neišvedant iš kameros. Nakties metu nuteistieji tikrinami jų miego vietose. Nuo rikiuotės atleidžiami tik nuteistieji, besiihsintys po darbo arba turintys su savimi gydytojo rašytinį atleidimą dėl ligos, taip pat nuteistieji, kurie dėl darbo specifikos negali palikti darbo vietos (virėjai ir kiti). Šių nuteistųjų skaičiuotė ir patikrinimas atliekami jų buvimo vietose.

4. Esant lietingam ar šaltam orui skaičiuotės ir patikrinimai gali būti atliekami patalpose.“

Tyrimo išvados

8. Pareiškėjas skunde Seimo kontrolieriui pranešė, kad Alytaus PN pareigūnai rytinio patikrinimo metu liepė nuteistiesiems išsirikiuoti skaičiuotei lauke per lietu, tuo pažeisdami vidaus tvarkos taisykles.

9. Skundo tyrimo metu Alytaus PN administracija informavo, kad Pareiškėjo skunde nurodytos aplinkybės neatitinka realios situacijos. Administracijos teigimu, nuteistieji 2019-12-31 skaičiuotei buvo išrikiuoti lauke, tačiau tuo metu nelijo. Alytaus PN administracija užtikrino, kad patikrinimai ir skaičiuotės atliekamos laikantis teisės aktų reikalavimų. Seimo kontrolieriui pateikti tuo metu dirbusių pareigūnų tarnybiniai pranešimai, kuriuose nurodyta, kad 2019-12-31 vykusių skaičiuočių metu lauke nelijo, o su nuteistaisiais buvo bendraujama dalykiškai, neįžeidinėjant ir negrasinant.

10. Bausmių vykdymo kodekso 12 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytos bendrosios nuteistųjų pareigos – nuteistieji privalo vykdyti įstatymų reikalavimus ir laikytis jiems nustatytų elgesio taisyklių, vykdyti bausmės vykdymo institucijos, įstaigos arba pareigūno nurodymus ir įsakymus. Nuteistiesiems nustatytų pareigų tikslas – motyvuoti juos teisės aktus atitinkančiam elgesiui, sudaryti teisinės prielaidas normaliai pataisos įstaigų veiklai, vykdyti pataisos įstaigų režimo pažeidimų prevenciją.

Bausmių vykdymo įstaigų administracijos privalo užtikrinti, kad būtų laikomasi režimo, o pagrindinės režimo užtikrinimo priemonės yra pataisos įstaigų apsauga; teisės pažeidimų prevencija ir atskleidimas; įėjimo į pataisos įstaigas ir išėjimo iš jų tvarka; pataisos įstaigų vidaus tvarka; dienotvarkė (pažymos 5 punktas).

Bausmės vykdymo institucijos ir pareigūnai gali veikti tik įstatymų nustatytais būdais ir priemonėmis, privalo laikytis bausmių vykdymo teisėtumo principo, tuo tarpu nuteistieji privalo vykdyti įstatymų reikalavimus, laikytis jiems nustatytų elgesio taisyklių, vykdyti pareigūno nurodymus ir įsakymus.

11. Įvertinus tyrimo metu nustatytas aplinkybes, darytina išvada, jog Pareiškėjo skunde nurodytos aplinkybės tyrimo metu nebuvo patvirtintos, nes budėję pareigūnai nurodė, kad skunde nurodytą dieną skaičiuotės metu lietus nelijo (viešai prieinamame hidrometeorologinių duomenų archyve taip pat rasta informacija, kad tą dieną Alytuje nelijo), patikrinimas vyko teisės aktuose nustatyta tvarka, Pareiškėjas į įstaigos vadovybę dėl galimai neteisėtų pareigūnų veiksmų nesikreipė, todėl skundas dėl galimai neteisėtų Alytaus PN administracijos veiksmų atmestinas.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

12. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia:

X skundą dėl Alytaus pataisos namų pareigūnų galimai neteisėtų veiksmų rytinio patikrinimo metu atmesti.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas